

Årsrapport 2012 Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger SAMKUL (2011 – 2020)

Året 2012

2012 var SAMKULs reelle startår og et svært aktivt år. Hovedutfordringen har vært å få i gang SAMKUL-forskningen og programmet har hatt gjennomført to runder med søknadsbehandling. I februar innvilget programstyret 23 (av 71) søknader om nettverksstøtte, og nettverkene startet raskt opp arbeidet. Et hovedarbeid i 2012 har vært rundt en større utlysning av forskningsmidler, som tiltrakk seg meget stor interesse. Etter en omfattende vurderings- og behandlingsprosess av 144 innkomne søknader ble 15 av disse innvilget i november. Til sammen er 110 mill. bevilget i 2012. I mars avholdt programmet en meget godt besøkt startkonferanse, som bl.a. berørte «humaniora-debatten» og trakk fram eksempler på humanistisk forskning om de store samfunnsutfordringene.

Programmets overordnede mål/formål

SAMKUL skal bidra med forskningsbasert kunnskap om de kulturelle forutsetningene for dagens samfunnsformasjon og den videre samfunnsutviklingen. Forskningen skal bidra til å styrke og utvide kunnskapsbasen for å stå bedre rustet til å møte dagens og morgendagens store samfunnsutfordringer.

Det faglige perspektivet – og utgangspunktet for forskningen – er at kultur som forutsetning skal forstås som *den horisonten ulike grupper og individer tenker, kommuniserer og agerer innenfor*. Kultur gir på denne måten rammer og begrensninger for hva som kan tenkes og derigjennom for handling, og kan slik fungere som *forutsetning* for samfunnsutvikling og samfunnsformasjon. Dette kan analyseres relasjonelt ved å fokusere på menneskers interaksjon med sine *omgivelser*, og SAMKUL har følgende sju prioriterte tematiske områder:

- Naturomgivelser
- Flerkulturelle omgivelser
- Religiøse omgivelser
- Språklige omgivelser
- Mediale omgivelser
- Økonomiske omgivelser
- Teknologiske omgivelser

Økonomi og prosjektomfang

Disponibelt budsjett i 2012: 29,3 mill. kroner

Forbruk i 2012: 3,3 mill. kroner

Programmets finansieringskilder i 2012: KD (15 mill. kroner, FAD 1,02 mill.kroner (sistnevnte øremerket forskning på nasjonale minoriteter)

Antall og type prosjekter i 2012: 23 nettverksprosjekter (type: Arrangementsstøtte)

Vurdering av måloppnåelse og faglige utfordringer

Mål: Bidra til kulturkunnskap om samfunnsutfordringer

Som beskrevet i hovedmålet skal SAMKUL bidra med ny humanistisk og samfunnsvitenskapelig kunnskap som kan utvide og supplere kunnskapsgrunnlaget for samfunnsmessige veivalg når det gjelder de store samfunnsutfordringene. Programmet ønsker derfor å utfordre særlig humanistiske forskningsmiljøer, men også samfunnsvitenskapelige og tverr- og flerfaglige, til i større grad å bidra med kunnskap om og innsikt i de kulturelle forutsetningene for samfunn og samfunnsutvikling. Programmet vil følgelig støtte prosjekter som kombinerer samfunnsrelevans og høy faglig kvalitet.

Interessenter og formidling

Programmet har en utfordring i å gjøre politikk og forvaltning og sivilsamfunn oppmerksom på, og interessert i, SAMKUL-forskningen; det er ikke én sektor eller ett område hvor denne er spesielt relevant. Derimot vil en oppegående og aktuell kulturforskning kunne ha mye å tilby på mange områder – det være seg innenfor planlegging, klimaendringer, andre kultur-natur-konflikter og -dilemmaer, etiske og andre utfordringer i vitenskaps- og teknologiutvikling, det flerreligiøse og mangfoldige samfunnet og språk- og medieutvikling. Slik vil jevnlig møteplasser, bruker- og interessentdialog i prosjekt- og programregi være viktige i årene framover, og dette er nærmere beskrevet i den kommunikasjonsplanen som ble utarbeidet og vedtatt i 2012. Også en vellykket og godt besøkt og bredt anlagt startkonferanse i mars må nevnes som en viktig aktivitet i 2012.

Framdrift

I 2012 har kun nettverkene vært i aktivitet, og ikke forskningsprosjektene, som ble innvilget i november. Det betyr at det ikke er forskningsresultater å melde om, men mange nettverk har rapportert om vellykkede møteplasser og samarbeid mellom forskere fra ulike miljøer, ikke minst mellom norske og utenlandske forskere. Enkelte av nettverkene har også hatt nær kontakt med ulike brukere og interessenter.

Framdriften har generelt vært god i 2012, og programmet og programstyret har slik sett vært i full aktivitet i en overgangsfase mellom oppstart og full drift. Planene for året har blitt gjennomført, ikke minst ved at en snau tredel av programmets forskningsmidler er disponert til prosjekter gjennom to større søknadsbehandlingsrunder. Gjennom nettverkene har det vært god SAMKUL-aktivitet på mange ulike institusjoner og miljøer. Programstyret har blant mange saker også levert innspill til planprosesser i fire nye store programmer i Forskningsrådet. Høye overføringer skyldes at SAMKUL hadde inntekter allerede i 2011, som økte noe i 2012, mens forbruket først skyter fart i 2013 når forskningsprosjektene starter opp.

Likestilling og kjønnsperspektiver

Når det gjelder likestilling og kjønnsperspektiver var sistnevnte trukket fram som en viktig dimensjon i hovedutlysningen. Flere prosjekter har kjønnsperspektiver/kjønnsdimensjoner som viktige, og ett av prosjektene utmerker seg særlig i så måte – gjennom å skulle studere de kulturelle mekanismene som fremmer og hemmer integrasjonen av kvinner i innflytelsesrike sektorer som forsvaret, finans- og oljesektoren. Kjønnsbalansen er særs godt ivaretatt mht. prosjektlederne for de til sammen 38 innvilgede nettverks- og forskningsprosjektene.

Internasjonalisering

I hovedutlysningen var forpliktende og konkretisert internasjonalt samarbeid trukket fram som svært ønskelig, og i mange prosjekter vil utenlandske forskere være aktive deltakere. I

nettverkene var noe av formålet å knytte kontakter og etablere samarbeid med utenlandske forskere og miljøer, og for de aller flestes vedkommende har dette blitt fulgt meget godt opp.

Miljø, regional og Nordområdene

Om ikke dette er relevant for å nå programmets mål som sådan, vil flere av de innvilgede prosjektene ha klar relevans for regionale aspekter, natur og miljø og Nordområdene /Arktis.

Nøkkeltall, 2012

Antall prosjekter: 23, alle nye i 2012

Dr.gradsstipendiater: 0

Postdoktorstipendiater: 0

Prosjektledere: 23, hvorav 12 kvinner og 11 menn

I 2012 var kun nettverksprosjektene i virksomhet, noe som forklarer 0 stipendiater.

Måltall kvinner 2012-2014

Blant de 15 nylig innvilgede forskningsprosjektene med oppstart i 2013 er det 7 kvinner og 8 menn blant prosjektlederne. Også blant de 23 nettverksprosjektene er balansen så god som mulig, med 12 kvinner og 11 menn. Programmet har ikke satt et eget måltall på antall kvinner og menn når det gjelder prosjektledere, men programstyret ser viktigheten av en god kjønnsbalanse mht. prosjektledere og de stipendiater man selv innvilger. Kjønnsbalansen så langt er man mao. godt fornøyd med.

Resultatindikatorer, 2012

Resultatindikatorer	Antall
<i>Publisert artikkel i periodika og serier</i>	2
<i>Publisert artikkel i antologi</i>	0
<i>Publiserte monografier</i>	
<i>Rapporter, notater, artikler, foredrag på møter/konferanser rettet mot prosjektets målgrupper</i>	41
<i>Populærvitenskapelige publikasjoner (artikler/bøker, debattbøker/-artikler, høringer, utstillinger, skjønnlitteratur etc)</i>	3
<i>Oppslag i massemedia (aviser, radio, TV...)</i>	6

Det er vanskelig å vurdere tallene da disse er basert på rapportering fra aktiviteten i prosjekter som ble startet våren 2012. Flere prosjekter avholder eksempelvis kun én større konferanse eller nettverkssamling, og det er begrenset med hva slags publisering eller utadrettet virksomhet slike prosjekter kan forventes å ha. Å arbeide fram en søknad til SAMKUL eller annet program var/er f.eks. en hovedmålsetning i flere av nettverkene. Det er likevel verdt å merke seg at det rapporteres om 41 tiltak mot målgrupper (enten disse er innen- eller utenfor akademia). Dette må sies å være meget bra. Flere nettverk viderefører virksomheten i 2013.

Viktigste aktiviteter i 2012

Forskingsfaglige

Oppsummert har 2012 vært preget av søknadsbehandling. Programmet har vært omfattet av en til tider enorm interesse fra forskningsmiljøene, særlig knyttet til hovedutlysningen vinteren 2012, hvor 100 mill. kr var lyst ut.

Søknadsbehandling 1, februar

På bakgrunn av utlysning fra senhøstes 2011 om 4 mill. kr til «Arrangementsstøtte til seminarer, nettverk og andre møteplasser» behandlet programmet 71 innkomne søknader. Programstyret la i sin behandling vekt på kriteriene i utlysning, hvor søknadens SAMKUL-relevans var særlig trukket fram, i tillegg til internasjonal deltakelse i nettverkene, flerfaglighet, deltakelse fra flere institusjoner og tidlig prosjektstart. Programstyret innvilget midler til 23 prosjekter, til en kostnad av vel 4 mill. kr. Med oppstarten av nettverkene var første eksterne faglige virksomhet i programmet i gang.

Søknadsbehandling 2, november

Vinteren 2012 diskuterte programstyret SAMKULs hovedutlysning, med en ramme på 100 mill. kr, hvorav 10 mill. kr avsatt til individuelle postdoktorstipend. Utløsningen understreket SAMKUL-relevans og at prosjektene tok opp samfunnsutfordringer i lys av SAMKULs programplan, og ikke et hvert kulturelt fenomen i seg selv – i tillegg til flerfaglighet, god og realistisk formidling, konkret internasjonalt samarbeid og rekruttering. Hele 144 søknader kom inn til fristen 19.4.2012. Av disse ble seks senere avvist pga. formalia-feil. Søknadene varierte svært mht. tema, fag og problemstillinger, og et omfattende arbeid ble satt i gang mht. vurdering av søknadene av ekspertpaneler med internasjonale fagfolk. På bakgrunn av panelvurderinger og innstilling fra administrasjonen vedtok programstyret i sin endelige behandling å innvilge 4 individuelle postdoktorprosjekter og 11 forskerprosjekter, til en kostnad av 106 mill. kr. Bl.a. pga. de mange meget gode søknadene ønsket programstyret å innvilge søknader til noe over den økonomiske rammen. Porteføljen er bred og variert og bør gi en god start på SAMKUL-forskningen.

Innspill til programplanprosesser i nye store programmer

En viktig strategisk oppgave for SAMKUL er å styrke innslaget av humaniora og samfunnsvitenskap – les kulturperspektivert forskning – i andre programmer og satsinger i Forskningsrådet, ikke minst de store naturvitenskap- og teknologiorienterte programmene. I 2012 var flere av de store programmene inne i ulike planprosesser mht. kunnskapsgrunnlag og programplanarbeid for nye programperioder, og programstyret hadde på vårparten møter med koordinatorene for fire av disse programmene, på områdene energi, nanomaterialer, bioteknologi og klima. Det ble så levert skriftlige innspill til alle disse, som oppsummert går på at den teknologiutviklingen og de samfunnsutfordringene som de store programmene tar opp, er så komplekse og samfunnsomformende og preget av kultur og samfunn at programmene på disse områdene også må utforske sosiokulturelle problemstillinger, temaer og perspektiver.

Avtale med UiO om phd-prosjekt i romani-/taterspråk

SAMKUL har overtatt tidligere programmers ansvar for å få satt i gang forskning på nasjonale minoriteter, med øremerkede bevilgninger fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Dette har vært vanskelig å få til, men etter en tett og god dialog med FAD og Institutt for lingvistik og nordisk på Universitetet i Oslo ble det sent i 2012 klart for å lyse ut et doktorgradsprosjekt ved ILN i norsk romani-/taterspråk med disse midlene. Oppstart høsten 2013, forutsatt kvalifiserte søkere.

Kommunikasjons- og formidlingstiltak:

Vellykket åpningskonferanse

I slutten av februar arrangerte SAMKUL åpningskonferansen «Humanioras plass og plikt» på Ingeniørens Hus i Oslo, og samlet 150 deltakere, fullt hus. Om lag 50 personer til hadde meldt seg på, men noen av disse fulgte forhåpentlig konferansen via nett-TV. Kunnskapsminister Tora Aasland åpnet konferansen. Ut over presentasjon av programmet tok de ulike innledningene for seg humanistisk forskning på områder av stor samfunnsmessig betydning.

Kommunikasjonsplan

Våren 2012 vedtok programstyret SAMKULs kommunikasjonsplan. Den gir retning til en realistisk-ambisiøs utadrettet virksomhet fra programmets/Forskningsrådets side. Formidling av resultater o.a. fra prosjektene er i all hovedsak et ansvar for prosjektene og vertsinstitusjonene, men programmet vil legge til rette for dette. Fra programmets side skal det bl.a. arrangeres en åpen konferanse hvert år, i tillegg til et årlig mer internt programseminar. Planen legger også opp til å etablere arenaer for formidling til og dialog med brukere og andre interessenter. Hjemmesidene vil bli aktivt brukt for formidling fra programmet og prosjektene, også på engelsk. Programmet vil også kreve egne hjemmesider for hvert forskningsprosjekt som støttes av SAMKUL for den mer direkte prosjektformidlingen.

Tiltak som bidrar til økt rekruttering av kvinner:

I utlysningen av forskningsmidler ble det ikke lagt opp til særskilt rekruttering av kvinner som prosjektledere eller -deltakere, da det innenfor SAMKULs fag- og temaområder vanligvis er god representasjon av kvinner. Programstyret hadde likevel en jevn kjønnsbalanse blant prosjektlederne in mente i sluttbehandlingen av søknadene.

Driftsrelaterte aktiviteter:

I 2012 holdt programstyret tre styremøter, to av dem (søknadsbehandlingsmøtene i februar og i november) over to dager. Oppmøtet blant styremedlemmene og varamedlemmene (sistnevnte møter på lik linje med styremedlemmene) har vært svært godt. En åpen konferanse – Humanioras plass og plikt – ble holdt i 2012. I prosjektregi har det vært en rekke seminarer og workshops, og dette var da også hovedformålet med forskernettverkene.

Statistikk om inhabilitet i søknadsbehandlingen

Søknadsbehandling 1, utlysning av arrangementsstøtte til seminarer, nettverk og andre møteplasser

- Antall behandlede søknader: 71, utlyst 4 mill. kr
- Totalt var det registrert inhabilitet på 18 søknader
- I finalerunden, hvor 20 søknader var til diskusjon og bevilgning eller avslag, var tre styremedlemmer registrert inhabile på fire søknader. De tre deltok følgelig ikke i de avsluttende diskusjoner og endelige vedtak.

Søknadsbehandling 2, utlysning av midler til forsker- og postdoktorprosjekter

Forskerprosjekter

- Antall behandlede søknader: 114, utlyst 90 mill. kr
- Antall søknader med samlet karakter 6 eller bedre fra ekspertpanelene: 25. Av disse ble 6 søknader innstilt til bevilgning og vedtatt innvilget en bloc. For to av disse 6 søknadene var det registrert inhabilitet.
- Til diskusjon og behandling var det 22 søknader (19 med karakter 6 eller høyere, pluss 3 søknader med karakter 5)
- Av disse 22 søknadene var det registrert inhabilitet på 8 søknader
- Tre medlemmer av programstyret deltok ikke i avsluttende diskusjon og endelig vedtak.

Postdoktorprosjekter

- Antall behandlede søknader: 24, utlyst 10 mill. kr
- Antall søknader med samlet karakter 6 eller bedre fra ekspertpanelene: 9
- I finalerunden hvor disse 9 ble behandlet var det registrert inhabilitet på 2 søknader.
- To medlemmer av programstyret deltok ikke i avsluttende diskusjon og endelig vedtak.

Høydepunkter, resultater og funn

Det viktigste resultatet på programnivå i 2012 er gjennomføringen av to søknadsbehandlinger og fordeling av nær en tredel av programmets samlede budsjett for 10-årsperioden 2011 – 2021. Til sammen 110,5 mill. kr ble fordelt til 23 forskernettverk for perioden 2012 – 2013 og 15 forskingsprosjekter for perioden 2013 – 2016/17. Dette betyr at programmet ved årsskiftet 2012-2013 er over i en driftsfase. Aktiviteten i miljøene er sterkt for oppadgående.

Et av hovedmålene med utlysningen av midler til forskernettverk var å gi muligheter for å trekke inn gamle og nye internasjonale samarbeidspartnere. I nær sagt alle nettverkene har dette blitt godt utnyttet og den internasjonale deltakelsen på workshops, seminarer og konferanser har vært svært høy.

Et av nettverksprosjektene med stor internasjonal deltakelse var «Transformative change: Integrating responsibilities, solidarity, and care into dominant climate science, policy and public discourse» på CICERO i Oslo. Nettverket inviterte til åpent møte og forskerworkshop i Oslo 13.-15. desember. På seminaret diskuterte sentrale forskere og samfunnsaktører samfunnsvitenskapens og humanioras rolle i å utvikle et bærekraftig samfunn.

Workshopen bragte sammen et nettverk av forskere og praktikere som er engasjert i nyskapende samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning i lys av klimaendringene. Her ble forutsetningene for å integrere etikk, omsorg og solidaritet i vitenskap, politikk og den offentlige debatten om klima satt på dagsorden. Hva er det som fremmer og hemmer sosial nyskapning og reelle endringer? Målet for workshopen var videre å vise hvilken avgjørende rolle samfunnsvitenskap og humaniora spiller for å forstå mekanismene for å få til handling i retning av et bærekraftig samfunn på tvers av kulturelle, etniske og kjønns- og klassemessige forskjeller.